

Адамчук В. В.
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ЧОЛОВІЧОГО ЛЕГКОАТЛЕТИЧНОГО БАГАТОБОРСТВА ТА ЙОГО СУЧАСНИЙ СТАН В УКРАЇНІ

В статті розкрито історичний розвиток та еволюція змагальної програми чоловічого легкоатлетичного багатоборства. А також сучасний стан чоловічого легкоатлетичного багатоборства в Україні та перспективи вирішення проблеми підготовки кваліфікованих багатоборців.

Ключові слова: десятиборство, чоловіче семиборство, багатоборство, історія розвитку, сучасний стан, змагання, спортивні досягнення, підготовка, змагальна програма.

Адамчук Вадим Витальевич *История развития мужского легкоатлетического многоборья и его современное состояние в Украине.* В статье раскрыто историческое развитие и эволюция соревновательной программы мужского легкоатлетического многоборья. А также современное состояние мужского легкоатлетического многоборья в Украине и перспективы решения проблемы подготовки квалифицированных многоборцев.

Ключевые слова: десятиборье, мужское семиборье, многоборье, история развития, современное состояние, соревнования, спортивные достижения, подготовка, соревновательная программа.

Adamchuk Vadym Vitaliiovich. *The history of the development and the current position in Ukraine of the men's combined events.* In the article described the historical development and evolution of competitive athletics program of the men's combined events. As well as the current position of men's men's combined events in Ukraine and prospects of solution the problem of training skilled multi athletes. Research development history and current position in Ukraine will identify information on the preparation of national and foreign athletes. Also analyze the chronology of world records from the early-round formation to today, a comparative analysis of correlation results, total points and points in each event decathlon at the Olympic Games, World Championships, European Championships and Ukraine. Decathlon is technically the most difficult and physically most challenging athletic discipline, so to achieve high sports results on the world sports arena requires intensification of the process mastering scientific knowledge, new technologies, best practices and implement them in practice multi athletes training. Today in Ukraine there is the problem of training skilled athletes in combined events. For a quarter century on the international stage high results achieved few Ukrainian athletes in this kind of sport. So the prospect of further research is to identify ways of improving training process multi athletes in combined events.

Key words: decathlon, men's heptathlon, combine events, the history of the development, the current position, competition, sport achievements, preparation, competitive program.

Постановка проблеми. Сучасний рівень спортивних досягнень у чоловічому легкоатлетичному багатоборстві вимагає новітніх вимог до підготовки спортсменів багатоборців. Тому вивчення історичних аспектів досягнень багатоборців побудови тренувального процесу та розвитку фізичних якостей дає змогу вдосконалювати систему підготовки у легкоатлетичному багатоборстві. [1, с. 373, 2]. На даний час в Україні існує проблема ефективної підготовки висококваліфікованих багатоборців у легкій атлетичі. За останнє десятиліття відносно високих результатів у легкоатлетичному багатоборстві на міжнародному рівні досяг український легкоатлет, олімпієць, призер чемпіонатів світу та Європи Олексій Касьянов (особистий рекорд становить 8479 очок, 2009 рік). Однак, на Чемпіонатах України інші спортсмени багатоборці мають результати в межах 7200-7600 очок. Як відомо, для попадання в призери міжнародних змагань (Олімпійські Ігри, Чемпіонати світу, Європи) необхідно показувати результати в діапазоні 8400 - 8900 очок в десятиборстві та 6000-6200 в зимовому чоловічому семиборстві, що вимагає на сьогодні принципово нових підходів до підготовки спортсменів. Проблемна ситуація, що склалася останнім часом в українському багатоборстві, пов'язана з неспроможністю тренера та спортсменів підвести пік найкращих спортивних результатів до виступу на головних змаганнях.

Актуальність дослідження. Багатоборство є технічно найскладнішою і фізично найбільш трудомісткою легкоатлетичною дисципліною. Динаміка результатів переможців та призерів змагань світового рівня (Олімпійських ігор, чемпіонатів світу та Європи) з легкоатлетичного багатоборства має тенденцію до постійного зростання [6, с. 35]. Сучасний етап розвитку процесу підготовки спортсменів, удосконалення форм, методів, засобів тренування вимагає вивчення та систематизації знань з історії становлення чоловічого легкоатлетичного багатоборства. Вивчення історії розвитку та сучасного стану багатоборства в Україні дозволяє ототожнити відомості про підготовку вітчизняних та зарубіжних спортсменів, а також проаналізувати хронологію світових рекордів від витоків до сьогодення. У зв'язку з цим, на нашу думку, обрана тема дослідження є своєчасною і актуальною.

Зв'язок авторського доробку із важливими науковими та практичними завданнями. Дослідження виконувалось згідно зі «Зведеним планом науково-дослідної роботи Міністерства науки, молоді та спорту України на 2016-2020 рр.» за темою «Теоретико-методичні основи програмування і моделювання підготовки спортсменів різної кваліфікації». Номер державної реєстрації 0116U005299.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. На сучасному етапі розвитку цілісної системи знань у сфері теорії та методики підготовки спортсменів чільне місце посідають фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних фахівців (Л.П. Матвеев, 1965–2001; М.Г. Озолін, 1949–2006; Д. Харе, 1971; В.М. Платонов, 1984–2015); з багатоборства (В.Д. Поліщук, 2000; В. Вістера, 2006; Р.С. Черепякін, 2014 та ін.). Важливими дослідженнями є основні положення теорії спорту і наукові дані, що отримані у процесі розробки різних складових системи підготовки, а саме: системи підготовки спортсменів у олімпійському спорті (М.Г. Озолін, 2006; Л.П. Матвеев, 2001; В.М. Платонов, 2012, 2015); підготовки національних команд у країнах, що посідають провідні позиції у світовому спорті (Х. Дігель, J. Mackenzie, 2006; 2005; А. Thompson, 2009; В.М. Платонов, 2009); аналізу й узагальненню публікацій з

проблеми спортивної підготовки в країнах Заходу (I. Balyi, 2004; T. Bompa, G. Haff, 2009; S. Plisk et al., 2008; A. Stone et al., 2007 та ін.); історичні, соціально-політичні, правові й економічні аспекти олімпійського і професійного спорту (О.К. Козлова, 2012; С.І. Гуськов, 1992; 2000; В.М. Платонов, 1997–2009). Актуальними дослідженнями є роботи Н. Добринської (2015) та І. Асаулук (2007), але вони стосуються жіночого легкоатлетичного багатоборства [3].

Водночас без уваги залишається проблема систематизації аспектів історичного розвитку та засад еволюції змагальної програми чоловічого легкоатлетичного багатоборства з урахуванням динаміки досягнень провідних світових та українських спортсменів-багатоборців.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що:

- систематизовані сучасні погляди на історичний розвиток змагальної програми та раціональну побудову тренувального процесу в чоловічому легкоатлетичному багатоборстві;
- структуровано співвідношення результатів у кожному з видів десятиборства на чемпіонатах Світу, Європи та України;
- розглянуто проблеми сучасного стану чоловічого легкоатлетичного багатоборства в Україні.

Викладення основного матеріалу. У стародавніх Олімпійських іграх в Греції одним із основних видів змагань було багатоборство, що на той час мав назву «пентатлон». Можливо, через це переможця в пентатлоні святкували особливо, вони визнавалися найсильнішими атлетами олімпійських ігор, їм присвячували вірші та філософські трактати. З тих пір пройшло багато часу. Разом із відродженням олімпійських ідей відродилось і багатоборство, а у 1912 році десятиборство включили в програму олімпійських ігор [7, с. 8].

В 1917 році рекорд Росії в багатоборстві належав москвичу Олександр Шулць. Він встановив його ще в 1912 році на Олімпійських іграх в Стокгольмі, де зайняв 11-те місце. Відповідно до таблиці очок, які були прийняті на той час, рекорд дорівнював 6134,47 очок. Якщо перерахувати результати А. Шулць з окремих видів за сучасною таблицею, то вийде результат 5094 очок, тобто результат III спортивного розряду (Біг 100 м – 12.3 с; стрибок у довжину – 5.75 м; штовхання ядра – 10.08 м; стрибок у висоту – 1.55 м; біг 400 м – 54.6 с; біг 110 м з/б – 17.8 с; метання диска – 31.34 м; стрибок з жердиною – 2.70 м; метання списа – 38.99 м; біг 1500 м – 4.46,4 с). У 1922 році був зареєстрований перший рекорд СРСР. Російський спортсмен Павло Лауденбах набрав 4976 очок (за сучасною таблицею – 5104 очок), (біг 100 м – 12.2 с; стрибок у довжину – 6.20 м; штовхання ядра – 9.94 м; стрибок у висоту – 1.55 м; біг 400 м – 57 с; біг 110 м з/б – 18.4 с; метання диска – 27.34 м; стрибок з жердиною – 2.91 м; метання списа – 44.00 м; біг 1500 м – 4.49,4с). Свій перший (але не останній) рекорд світу у 1927 році, в Москві встановив Олександр Дьомін, набравши при цьому суму 5535 очок (біг 100 м – 11.4 с; стрибок у довжину – 6.30 м; штовхання ядра – 11.04 м; стрибок у висоту – 1.65 м; біг 400 м – 55.8 с; біг 110 м з/б – 17.7 с; метання диска – 34.26 м; стрибок з жердиною – 2.80 м; метання списа – 45.92 м; біг 1500 м – 5.10,2 с), що за сучасною класифікацією перевищує норматив II спортивного розряду.

В 1937 році до багатоборців приєднався київський атлет Олександр Канакі, будучи рекордсменом країни з метання молота. Спортсмен могутньої статури тіла особливо вдало виступив у штовханні ядра, де встановив світовий рекорд і показав результат 6595 очок (біг 100 м – 11.6 с; стрибок у довжину – 6.36 м; штовхання ядра – 15.50 м; стрибок у висоту – 1.70 м; біг 400 м – 54.9 с; біг 110 м з/б – 16.2 с; метання диска – 43.89 м; стрибок з жердиною – 3.45 м; метання списа – 41.15 м; біг 1500 м – 5.21,0 с), що за сучасною таблицею перевищує норматив I спортивного розряду [4, с. 28].

З виходом на міжнародну арену легкоатлетів СРСР результати у багатоборстві покращувались. Багатоборство вдосконалювалось і заохочувалось системою змагань, загальні результати підраховувались за новою таблицею підрахунку очок. Заслужені майстри спорту А. Дьомін, А. Канакі, І. Степанченко були першими десятиборцями, які наблизились до міжнародного рівня. В 1947 році рекордсменом СРСР став Володимир Волков. На чемпіонаті країни в Харкові він перевищив 7-тисячний рубіж, показавши результат 7159 очок (біг 100 м – 11.4 с; стрибок у довжину – 6.83 м; штовхання ядра – 11.67 м; стрибок у висоту – 1.77 м; біг 400 м – 52.3с; біг 110 м з/б – 16.4с; метання диска – 36.04 м; стрибок з жердиною – 3.90м; метання списа – 60.89 м; біг 1500 м – 4.33,8 с). За сучасною системою нарахування очок цей результат становив би 6864 очок.

В 1957 році рекорд країни належав Василю Кузнецову. Він був встановлений на I Спартакіаді народів СРСР – 7728 очок – і одночасно є рекордом Європи. (біг 100 м – 10.7 с; стрибок у довжину – 7.10 м; стрибок у висоту – 1.75 м; штовхання ядра – 13.71 м; біг 400 м – 50.8 с; біг 110 м з/б – 14.4 с; метання диска – 49.21 м; стрибок з жердиною – 3.90 м; метання списа – 64.98 м; біг 1500 м – 5.11,0 с). За сучасною таблицею очок результат В. Кузнецова дорівнював би 7556 очок, який перевищував норматив майстра спорту СРСР. Кузнецов 7 разів встановлював рекорд СРСР і тричі ставав чемпіоном Європи. Першим багатоборцем, який зайняв провідне місце у світі, був Х. Липп, у 1944-1950 роках очолював списки найсильніших багатоборців світу. В. Волков на XV Олімпійських іграх в Гельсінкі був четвертим. В. Кузнецов три рази поліпшував рекорди світу і 6 разів рекорди Європи. Також десятиборцями світового класу були Ю. Кутенко і У. Палу [5, с. 18].

У 1953-1965 роках старшим тренером збірної команди країни з багатоборства був В.В. Волков. У своїх статтях він в основному дотримувався поглядів на тренування з великими обсягами роботи, доповнивши їх особистим досвідом багатоборця і тренера. Він був прихильником «важкого» тренування і в своїй практичній діяльності мав успіх.

У 60-х роках вперше починають проводитись матчеві зустрічі та регіональні змагання. Багатоборство стало командним видом спорту. Це виявилось потужним стимулом для його розвитку. Багато спортсменів відчули, що можуть потрапити в збірну команду і стали посилено тренуватися. Це швидко позначилося на зростанні результатів. Якщо в 1954 році в світі лише чотири десятиборця набрали суму понад 7000 очок, то через 10 років їх стало 127. Починаючи з 1970 року в Радянському Союзі щорічно більше ста спортсменів набирало суму понад 7000 очок, в 1973 році - вже 134. Така масовість була основою для більшого успіху наших десятиборців в Мюнхені. Найкращий результат серед радянських десятиборців при електронному хронометражі був показаний українцем Миколою Авіловим під час блискучого виступу на олімпійських іграх в Мюнхені, де він встановив світовий рекорд 8454 очок [1, с. 373]. У 1964 році в програму Олімпійських ігор включили жіноче п'ятиборство, і з тих пір цей вид став розвиватися швидкими темпами. У 1973 році вперше проведені командні змагання на Кубку Європи з багатоборства. Багатоборство завойовує нові рубежі в світовій легкій атлетіці [7, с. 9].

У 1984 році був перевершений рекорд України з десятиборства, який стоїть і по сьогоднішній день. Його встановив Олександр Алайчев у місті Нойбранденбург (8709 очок). У 1999 році світовий рекорд з десятиборства вже сягав 8994 очок, його встановив чеський спортсмен Томаш Дворжак [8, с. 4]. Таке підвищення спортивних результатів в багатоборстві можна пояснити розвитком технічного прогресу, вдосконаленням тренувального процесу та його навчально-методичного забезпечення, появою нових, більш еластичних та гнучких матеріалів, з яких виробляються жердини, що суттєво сприяло приросту результатів у стрибках з жердиною, конструктивним вдосконаленням легкоатлетичного спису, що відображалось на дальності польоту снаряда. Також дуже важливим фактором приросту результатів стало вдосконалення техніки виконання тієї чи іншої вправи, нових підходів щодо побудови тренувального процесу, підбору засобів та методів у легкоатлетичному десятиборстві [11,13, с. 80]. Початок XXI століття був сповнений сюрпризів. Олімпійське золото 2000 року в Сідней здобув Ноол Еркі (Естонія) з сумою 8641 очок. У травні 2001 року в місті Гьотіс, Австрія, Р. Шеберле побив світовий рекорд Дворжака із вражаючим результатом 9026 очок. Після цього наступила ера американських багатоборців, які завойовували медалі найвищого ґатунку на Олімпійських іграх та чемпіонатах Світу. Серед них олімпійський чемпіон 2008 року (Пекін) - Брайан Клей, чемпіон світу та призер Олімпійських ігор - Трей Харді та Ештон Ітон. Ештон – це унікальний багатоборець, який конкурував зі спортсменами в «окремих» видах та показував високі результати, які навіть перевищують рекорди України (400 метрів, біг на 110, 60 метрів з бар'єрами). Йому належать світові рекорди з десятиборства і семиборства у приміщенні, він двічі вигравав Олімпійські ігри (2012, 2016) і чемпіонати світу (2013, 2015), а також тричі піднімався на найвищу сходинку п'єдесталу на чемпіонатах світу у приміщенні (2012, 2014, 2016). Але, на жаль, у віці 28 років, на початку 2017 року, Ештон Ітон завершив свою спортивну кар'єру [14]. Проаналізувавши історію розвитку легкоатлетичного багатоборства, виникає певний інтерес щодо виступів провідних десятиборців світу на Олімпійських іграх. Динаміка результатів чемпіонів Олімпійських ігор наведена на рисунку 1.

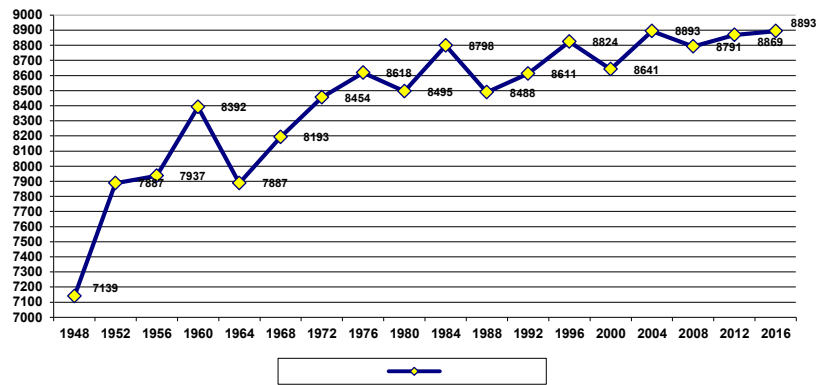

Рис. 1. Динаміка результатів з десятиборства на Олімпійських іграх

Динаміка результатів з десятиборства на Олімпійських іграх: 1948 р. (Лондон) Метіас Роберт (США) - 7139 оч.; 1952 р. (Хельсінкі) Метіас Роберт (США) - 7887 оч.; 1956 р. (Мельбурн) Кемпбелл Мілтон (США) -7937 оч.; 1960р. (Рим) Джонсон Рефер (США) - 8392 оч.; 1964 р. (Токіо) Хольдорф Віллі (ФРГ) - 7887 оч.; 1968 (Мехіко) Тумі Уільям (США) - 8193 оч.; 1972 (Мюнхен) Авілов Микола (СРСР) - 8454 оч.; 1976 (Монреаль) Дженнер Брюс (США) - 8618 оч.; 1980 (Москва) Томпсон Дейлі (Великобританія) - 8495 оч.; 1984 (Лос-Анджелес) Томпсон Дейлі (Великобританія) - 8798 оч.; 1988 (Сеул) Шенк Крістіан (ГДР) - 8488 оч.); 1992 (Барселона) Змелик Роберт (Чехословація) - 8611 оч.; 1996 (Атланта) О'Браєн Ден (США) - 8824 оч.; 2000 (Сідней) Ноол Еркі (Естонія) - 8641 оч.; 2004(Афіни) Шеберле Роман (Чехія) - 8893 оч.; 2008 (Пекін) Клей Брайан (США) - 8791 оч., 2012 (Лондон) Ештон Ітон (США) - 8869 оч. та 2016 (Ріо-де-Жанейро) Ештон Ітон (США) – 8893 оч. [10,12].

Щодо вітчизняної школи підготовки легкоатлетів-багатоборців - то вона користувалась світовим визнанням. За практичним виходом, яким можна вважати результати спортсменів на найбільших міжнародних змаганнях, вона займала гідне місце в одному ряду з німецькою, американською, англійською, французькою школами. При цьому зарубіжні фахівці завжди відзначали пріоритетний характер багатьох вітчизняних наукових і методичних розробок, властиву їм глибину теоретичного осмислення тренувального процесу спортсменів [8, с. 87; 9]. Р. Аун, М. Авілов і Л. Литвиненко були першими володарями олімпійських медалей з десятиборства. Позиції вітчизняних десятиборців дотепер не набули міцності позицій, хоча поступово становище виправляється, чому сприяла публікація результатів проведених в останні роки досліджень, спрямованих на оптимізацію підготовки десятиборців.

Зробивши порівняльний аналіз співвідношення результатів, загальної суми очок та очок у кожному виді десятиборства на чемпіонатах Світу, Європи та України можна стверджувати, що для того, щоб досягати високих результатів, спортсменам потрібно володіти технікою усіх видів багатоборства. Тому, враховуючи попередній досвід підготовки кваліфікованих багатоборців, необхідно вивчати та вдосконалювати тренувальні програми українських спортсменів (табл. 1) .

Таблиця 1

Співвідношення результатів, загальної суми очок та очок у кожному виді десятиборства на чемпіонатах Світу, Європи та України

Види десятиборства	Рекорд Світу		Рекорд Європи		Рекорд України		Олімпійський Рекорд	
	Результат	Очки	Результат	Очки	Результат	Очки	Результат	Очки
	Ештон Ітон Сума- 9045оч.		Роман Шеберле Сума-9026оч.		Олександр Алайчев Сума-8709оч.		Ештон Ітон Сума -8893оч.	
Біг 100м, с.	10.23	1040	10.64	942	10.96	870	10.46	985

Стрибок у довжину з розбігу, м	7.88	1030	8.11	1089	7.57	952	7.94	1045
Штовхання ядра, м	14.52	760	15.33	810	16.00	851	14.73	773
Стрибок у висоту з розбігу, см	2.01	813	2.12	915	1.97	776	2.01	813
Біг 400м, с	45.00	1060	47.79	919	48.72	875	46.07	1005
Сума за I день		4703		4675		4324		4621
Біг 110 з/б, с	13.69	1015	13.92	985	13.93	984	13.80	1000
Метання диску, м	43.34	733	47.92	827	48.00	829	45.49	777
Стрибки з жердиною, м	5.20	972	4.80	849	4.90	880	5.20	972
Метання спису, м	63.63	793	70.16	892	72.24	924	59.77	734
Біг 1500м, с	4.17.52	829	4.21.98	798	4.26.51	768	4.23.33	789
Сума за II день		4342		4351		4385		4272

За останнє десятиліття кращим багатоборцем України є О. Касьянов, але це лише один багатоборець, який представляє нашу державу на чемпіонатах Європи, чемпіонатах світу та Олімпійських іграх. Якщо проаналізувати виступи українських багатоборців з 2012 по 2016 рік, то можна зробити висновок, що перспективні молоді спортсмени досягнули результатів рівня майстра спорту України і не більше (табл. 2).

Таблиця 2

Результати українських багатоборців у 7-борстві та 10-борстві за 2012-2016 р.р.

Прізвище, спортсмена	2012		2013		2014		2015		2016	
	7-б (оч)	10-б (оч)	7-б (оч)	10-б (оч)	7-б (оч)	10-б (оч)	7-б (оч)	10-б (оч)	7-б (оч)	10-б (оч)
Касьянов О.	6237	8321	-	-	6176	8231	-	8262	6182	8077
Іваницький В.	5375	7326	5766	7558	5740	7651	5655	7465	5632	7683
Адамчук В.	5083	-	-	7336(ю)	-	-	5612	6997	-	7021
Ярохович С.	5003	6785	5425	6962	5409	7135	5592	7326	-	7108
Паламарчук О.	5358	-	5248	-	5586	7261	5545	7295	-	-
Суюнов А.	4572	-	4922	6606	5229	6863	5271	7240	5282	7021
Олійник В.	4782(ю)	6527(ю)	-	-	5061	-	5163	6821	4940	7007
Варавва А.	4923(ю)	6769(ю)	5015	-	5143	7006	5239	7207	-	-

*(ю) – багатоборство в юніорському віці.

Як бачимо з таблиці 2, сума очок спортсменів у семиборстві знаходиться в межах 5200-5700 очок, що досить високі результати, але недостатні для рівня міжнародного класу. У десятиборстві ситуація складається не краще. Сума очок, набрана спортсменами, коливається в межах 7100-7600 очок, що недостатньо для виступу навіть на чемпіонаті Європи. Це пов'язано з тим, що методика підготовки кваліфікованих багатоборців потребує вдосконалення та розробку таких програм спортивного тренування, які були б ефективними та сприяли суттєвому покращенню результатів у чоловічому легкоатлетичному багатоборстві.

Висновки. Проаналізувавши історичні аспекти розвитку чоловічого легкоатлетичного багатоборства можна стверджувати, що за весь період становлення даного виду легкої атлетики був стрімкий розвиток світових рекордів. Все це пов'язано з постійним розвитком змагальної програми та раціональною побудовою тренувального процесу в чоловічому легкоатлетичному багатоборстві.

На сьогодні в Україні існує проблема підготовки висококваліфікованих багатоборців у легкій атлетіці. За чверть століття на міжнародній арені високих результатів досягнули лише декілька українських багатоборців. Основна маса тренерів, які працюють з сучасними багатоборцями, спираються у своїй роботі на ті методичні положення, які були у XX столітті прогресивними і забезпечували успіх на змаганнях. Проте в даний час для виступу на міжнародних змаганнях (Олімпійські ігри, чемпіонати світу, чемпіонати Європи) необхідно показувати результати в діапазоні 7800 – 8200 очок в десятиборстві та 5800-6000 очок в зимовому семиборстві, що вимагає нових та вдосконалених підходів до підготовки атлетів-десятиборців.

Перспективи використання результатів дослідження. Перспектива подальших досліджень полягає у визначенні шляхів удосконалення системи підготовки багатоборців з урахуванням сучасних тенденцій розвитку виду спорту та календаря національних та міжнародних змагань.

Література

1. Адамчук В.В. Характеристика змагальної програми та взаємозв'язок основних фізичних якостей юних багатоборців / В.В. Адамчук, І.О. Асаулюк // Фізична культура, спорт та здоров'я нації: зб. Наук. пр. Вип. 17 – Вінниця: ТОВ «Ладно ЛТД», 2014. – 834 с.
2. Асаулюк І.О. Швидкісно-силова підготовка семиборок 12 - 14 років на етапі спеціалізованої базової підготовки / І. О. Асаулюк, 2000.- 19 с.
3. Добринська Н.В. Вдосконалення спеціальної підготовленості спортсменок високої кваліфікації в легкоатлетичному багатоборстві: дис. ... канд. наук з фіз. вихованню та спорту: 24.00.01 / Наталя Володимирівна Добринська; МОНУ, НУФВСУ. – К., 2015.- 226 с.
4. Заціорский В.М. Математика и десятиборье /В.М. Заціорский, М.А. Годик. //Легкая атлетика.- 1962.- №10.- С.28-29.
5. Коваленко А. Легкая атлетика / А. Коваленко // Заповеди многоборца. - 1977. -№7. - С.18-19.

6. Козлова Е.К. Подготовка спортсменов высокой квалификации в условиях профессионализации легкой атлетики [монография] / Е.К. Козлова. – К.: Олимп. лит., 2012. – 368 с.
7. Куду Ф. Легкая атлетика / Ф. Куду // Пути и задачи десятиборья. - 1974. - №8. - С. 8-9.
8. Полищук В.Д. Легкоатлетическое десятиборье / В.Д. Полищук. – К.: Наук. світ, 2001. - 252 с.
9. Bompa T. O. Periodization training for sports / T. O. Bompa, M. C. Carrera. — Champaign: Human Kinetics, 2005. — 272 p.
10. Decathlon 2000 / Olympic Games, World Championships, European Championships: [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.decathlon2000.com/championships/olympic-games>
11. Foundations of professional personal training / [G. Anderson, M. Bates, S. Cova, R. Macdonald. — Champaign: Human Kinetics, 2008. — 310 p.
12. Harre D. Special problems in preparing for athletic competitions // D. Harre, D Costill // Principles of Sports Training. — Berlin: Sportverlag, 1982. — S. 216-227.
13. Kamper E., Mallon B. The Golden Book of the Olympic Games. – Milan (Italy): Vallardi, Associati Editrice, 1992. – P. 80-81.
14. Training Programs [Електронний ресурс]: за даними Brianmac sport coach — Режим доступу: <http://www.brianmac.co.uk/decath/index.htm>

Аксьонова О. П.

Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО УРОКУ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

В статті здійснено співставлення критеріїв оцінки інноваційного уроку фізичної культури з педагогічними завданнями та вимогами до сучасного уроку фізичної культури, які зазначені в навчальній програмі.

Ключові слова: фізична культура, інновація, урок, вимоги, педагогічні завдання, технологія, методика, навчання, виховання, оздоровлення, учитель, учень, конкурс, критерій, програма.

Аксьонова Елена Петровна. Критерии оценивания инновационного урока по физической культуре.

В статье осуществлено соотношение критериев оценивания инновационного урока физической культуры с педагогическими задачами и требованиями к современному уроку физической культуры, которые обозначены в учебной программе.

Анализ доступной литературы позволил констатировать: наиболее фундаментально раскрыты понятия "инновационные технологии", "инновационные методы"; прослеживается научный хаос в формулировании понятия "здоровьесберегающие технологии" в контексте использования их на уроках физической культуры. В результате исследования определено отсутствие научного аппарата по отношению к дефиниции "инновационный урок физической культуры". Акцентируется, что учитель физической культуры работает в состоянии методического вакуума. Это не содействует развитию инноватики в методике физического воспитания детей и подростков, ее модернизации на основе научных подходов. Условное соответствие педагогических задач программы задачам, которые обозначены в критериях оценивания конкурсного урока составляет около 52%.

Раздел "Использование инноваций на уроке" по содержанию противоречит другим показателям критериев оценивания урока, а также требованиям учебной программы к современному уроку физической культуры; обозначают только место, где инновации могут быть.

Однако не раскрывают содержания инновационной педагогической деятельности учителя, уровень его профессионального мастерства. Общий вывод: критерии оценивания инновационного урока требуют кардинального изменения, согласованности в соответствии с требованиями учебной программы, фундаментальной объективизации.

Ключевые слова: физическая культура, инновация, урок, требования, педагогические задачи, технология, методика, обучение, воспитание, оздоровление, учитель, учащийся, конкурс, критерий, программа.

Olena Petrivna Aksenova. Criteria for the assessment of an innovative lesson of physical training.

In the article we have related the criteria for the assessment of an innovative lesson of physical training with the teaching objectives and requirements to the modern lesson of physical training, which are indicated in the curriculum.

The analysis of the available literature allowed to state: the authors were able to disclose in the most fundamental way the concept of "innovative technology", "innovative methods"; but we can observe the scientific chaos in the formulation of the concept of "health-saving technologies" in the context of their use at the lessons of physical training. The study allowed us to determine the lack of scientific apparatus in relation to the definition of "innovative lesson of physical training."

The attention is paid to the fact that the teacher of physical training works in the state of methodical vacuum. It does not promote any innovation in the methods of physical training of children and adolescents, its modernization based on scientific approaches. The conditional accordance of pedagogical objectives of the program with the objectives which are designated in the criteria for assessment of a competition lesson is about 52%. The content of the section "Using the innovations at the lesson" is contrary to other indicators of evaluation criteria of a lesson, as well as the requirements of the curriculum to the modern lesson of physical training; it only designates the place where the innovations can be used. However, it does not disclose the content of the innovative pedagogical activity of the teacher, the level of his professional skills.

The general conclusion is the following: the criteria for the assessment of an innovative lesson require a fundamental change, coherence in accordance with the requirements of the curriculum, the fundamental objectification.